

Блонская В.И., Нагирная А.Я. Стратегическое управление прибылью предприятия

Исследуется суть и значение стратегического управления прибылью для предприятия в современных условиях рынка. Определяются необходимые условия и направления эффективного управления прибылью. Приведена характеристика модели стратегического управления прибылью предприятий с позиции экономической сбалансированности. Установлено, что основными путями улучшения целевой структуры формирования и использования прибыли предприятия является: определение приоритетного направления использования прибыли – капитализации средств, которая повлечет последующее развитие предприятия и улучшение финансовых результатов его деятельности, а также проведение экономической работы относительно анализа динамики и факторов полученной прибыли в базовом периоде, выявление резервов, что будет способствовать максимизации прибыли, а также эффективного планирования формирования, распределения и использования прибыли на следующие периоды.

Blonska V.I., Nagirna A.Ya. Strategic management of enterprise an income

Essence and value of strategic management of income is explored in the modern terms of market. The necessary terms of effective management an income are determined. Description of strategic case of enterprises profitability frame is resulted from position of economic balanced. It is set that the basic ways of improvement of having a special purpose structure of forming and use of income of enterprise is: determination of priority direction of the use of income – capitalization of money, which will entail subsequent development of enterprise and improvement of financial results of his activity, and also leadthrough of economic work in relation to the analysis of dynamics and factors of the got incomes in a base period, exposure of backlogs, that maximizations of income will promote, and also effective planning of forming, distributing and use of income, on next periods.

УДК 332.122:338.43 Ст. наук. співроб. Ф.А. Важинський, канд. екон. наук – ІРД НАН України; студ. А.В. Колодійчук – НУ "Львівська політехніка"

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Визначено сутність категорій "розвиток сільських територій", "соціально-економічний розвиток", поняття інтегрованого розвитку сільських територій, яке проявляється в покращенні якості життя сільського населення через підвищення рівнів його самозабезпеченості і соціальної безпеки шляхом реструктуризації його економічної активності.

Ключові слова: розвиток сільських територій, соціально-економічний розвиток сільських територій, аграрна політика, виробнича інфраструктура, комплексність інновації, ресурси.

В умовах розвитку ринкової економіки в Україні основним напрямком аграрних реформ має стати курс на підвищення їхньої соціальної спрямованості, послідовну переорієнтацію сільської економіки на задоволення потреб населення. Без якісних змін у продуктивних силах і виробничих відносинах забезпечення належного рівня життя є неможливим.

Проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій досліджено в наукових працях таких відомих вчених, як Л. Богуш, О. Булавко, В. Бутенко, П. Гайдуцького, З. Герасимчук, В. Горкавого, Б. Данилишина,

Т. Заяць, р. Косодія, М. Кропивко, В. Месель-Веселяка, Л. Михайлової, В. Онищенко, Б. Панасюка, В. Пили, І. Прокопи, К. Прокопишак, П. Саблука, В. Трегобчука, О. Цепка, О. Черевка, Л. Шепотько. А. Юзефовича, В. Юрчишина та ін. Водночас, недостатньо дослідженими залишаються питання формування збалансованого сільського ринку праці з чіткими соціальними орієнтирами, проблеми фінансування процесів сільського розвитку, а також інституціональні засади забезпечення розвитку сільських регіонів.

Регулювання соціально-економічного розвитку сільської місцевості має стати складником національної стратегії розвитку, оскільки соціально-економічний розвиток українських сільських територій характеризується використанням несистемного підходу до вирішення відповідних питань, а також обмеженою теоретичною і фактичною базою для аналізу проблем сільських територій.

Соціально-економічний розвиток села визначають як процес змін, спрямованих на підвищення рівня розвитку економічної і соціальної сфер сільських регіонів, з мінімальними втратами для природного середовища і найбільшим рівнем задоволення потреб сільського населення та інтересів держави. Сільський розвиток потребує комплексного підходу до вирішення всіх проблем сільського регіону – економічних, соціальних, екологічних, демографічних тощо.

Проблема розвитку сільських територій є недостатньо висвітленою не лише в Україні, але й у світі. Так, Р. Вільчинський зазначає, що до 1997 р. поняття "розвиток сільських територій" містилось лише у деяких наукових публікаціях [2]. Помилковою стала поширена практика ототожнення сільського розвитку та аграрної політики, результатом чого стало акцентування уваги у соціально-економічному розвитку сільських регіонів на сільському господарстві та ігнорування інших видів економічної активності (сільський туризм, розвиток сфери послуг, побутового обслуговування тощо).

У дискусіях про співвідношення заходів щодо розвитку сільських територій та аграрної політики простежуються дві позиції. Розвиток сільських територій, на погляд одних вчених (П.Т. Саблук, О.М. Онищенко, В.В. Юрчишин, В.Я. Месель-Веселяк, Б.Я. Панасюк та ін.), є органічним складником аграрної політики, тоді як інші вчені (П.І. Гайдуцький, М.Ф. Кропивко, В.М. Трегобчук та ін.) розглядають розвиток сільських територій та аграрну політику як незалежні напрямки державної політики.

Так, П.Т. Саблук вважає, що функціонування кожного сільського населеного пункту, розбудова його інфраструктури і доходи його жителів мають забезпечуватися за рахунок оптимізації використання сільськогосподарських угідь, регулювання цін на агропродукцію, організації аграрного ринку, тобто за допомогою механізмів аграрної політики [7, с. 11]. Онищенко О.М. та В.В. Юрчишин також асоціюють сільський розвиток з аграрною політикою. На їхню думку, аграрний устрій можна розглядати з позицій відображення в ньому системного прояву суспільно-політичних і соціально-економічних відносин в аграрному секторі, які узгоджуються за стратегічним цільовим призначенням і формами прояву із суспільно-політичним устроєм [5].

Гайдуцький П.І. вважає, що нерозмежованість заходів підтримки сільського господарства та сільської території викривляє реальну картину підтримки аграрного сектора [1, с. 86]. Цю думку підтримує і М.Ф. Кропивко, стверджуючи, що галузеві та регіональні програми мають бути диференційованими, а розвиток сільських територій повинен бути прерогативою органів місцевого самоврядування [3]. Трегобчук В.М. схиляється до застосування західноєвропейської моделі використання та благоустрою сільських територій, що ґрунтується на можливостях багатофункціонального екологічно зрівноваженого їхнього розвитку та передбачає диференціацію сільського та аграрного розвитку [8].

Відродження сільських територій, на думку Б.Я. Панасюка, є можливим за умови виведення сільського господарства із скрутного становища, відновлення його виробничої бази, кооперації сільськогосподарського виробництва з переробною промисловістю і торгівлею, розвитку агропідприємств [6].

Месель-Веселяк В.Я. також вважає, що реформування земельних відносин і відносин власності в сільському господарстві має важливе значення для соціально-економічного розвитку сільських територій [4].

На практиці всі напрямки державної політики в межах своєї взаємодії мають давати синергетичний ефект, створюючи певне середовище розвитку, оскільки співпраця у сферах аграрного і сільського розвитку є надзвичайно важливим для вирішення ключових питань, пов'язаних з продовольчою безпекою, зменшенням рівня бідності та економічним розвитком. У процесі такої взаємодії варто чітко визначити функції сільського і сільськогосподарського розвитку, а тому важливою є диференціація понять сільськогосподарського розвитку та розвитку сільських територій.

Так, розвиток сільського господарства спрямований на забезпечення ефективного функціонування конкретної галузі аграрного сектора та продовольчої безпеки. Водночас можна сказати, що, оскільки сільськогосподарський розвиток охоплює не лише діяльність, безпосередньо пов'язану з виробництвом агропродукції, але й передбачає широкий спектр інших видів діяльності (дослідження у сфері технологій, покращення систем просування агропродукції та інфраструктури, розподіл продукції на ринку, відповідне законодавство, сільськогосподарську політику, виробництво і постачання продовольства), то він опосередковано сприяє регіональному соціально-економічному розвитку як домінантної галузі. Гойчук О.І. вважає, що агровиробництво безпосередньо пов'язане не лише з виробництвом продукції, але й забезпеченням певного рівня якості життя. Ототожнення функцій сільськогосподарського та сільського розвитку стримує соціально-економічний розвиток сільських регіонів. Аграрна галузь є насамперед джерелом сільськогосподарської продукції, а тому завдання сільськогосподарської політики мають зводитися до підвищення продуктивності агровиробництва, тоді як покращення умов життєдіяльності селян є, скоріше, прерогативою розвитку сільської місцевості (оскільки розвиток села, крім сільського господарства як основного засобу існування селян, а також пов'язаних з ним галузей, охоплює й інші сектори – охорону здоров'я, освіту, доквілля, інфраструктуру тощо).

Політика сільського розвитку, на погляд зарубіжних вчених, полягає у мобілізації зусиль, спрямованих на ліквідацію або мінімізацію соціальних та економічних вад, які знижують якість життя сільських громад. Сільський розвиток передбачає покращення соціально-економічних умов в сільській місцевості через поліпшення можливостей для працевлаштування, підвищення доходів домогосподарств та мобільності їхніх членів. Водночас інші науковці застосовували ширшу концепцію розвитку, в межах якої сільський розвиток спрямований на загальне покращення умов життя селян та підвищення рівня їхньої соціально-економічної безпеки. Сільський розвиток асоціюється зі значними змінами майже у всіх аспектах життя сільських громад. Загалом, сільський розвиток є стратегією покращення як економічного, так і соціального життя селян. У цьому контексті сільський розвиток пов'язується з покращенням якості життя сільського населення через підвищення рівнів його самозабезпеченості і соціальної безпеки, що є можливим за умови реструктуризації його економічної активності.

Концепція сільського розвитку є набагато ширшою порівняно з концепцією аграрного розвитку. І хоча в Україні сільські території традиційно пов'язуються з агровиробництвом, розвинені країни характеризуються інтегрованим сільським розвитком, який відображає комплексні зв'язки і взаємодії сільських економік.

Політика інтегрованого сільського розвитку змінила традиційний погляд на критичну важливість аграрного сектора – як результат, багато вчених вбачають сильнішу причинну зумовленість саме у напрямку від сільського розвитку до аграрного сектора, а не навпаки (при цьому сільське господарство часто розглядають як "залишковий" сектор економіки, на який впливають параметри регіонального розвитку). У розвинених країнах пріоритетність соціально-економічної та екологічної усталеності сільських територій спричинила перехід від підтримки агровиробництва до підтримки доходів агровиробників, з одночасним стимулюванням останніх адаптувати землекористування та інші сільськогосподарські практики до вимог екологічно свідомого суспільства. Такі погляди є прямо протилежними надмірному зосередженню на проблемах аграрного сектора з ігноруванням його зв'язків з іншими галузями сільської економіки (як це мало місце до недавнього часу в Україні). Понад це, на думку вчених, використання концепції інтегрованого сільського розвитку сприяє його інтеграції з параметрами національного розвитку, а також розширенню участі економічних систем сільських територій в економічному зростанні країни. Крім того, також набуває поширення політика сільського розвитку, яку запропонували Т. Томич і П. Кілбі. Вона містить такі елементи:

- інновації і ресурси. Підвищення продуктивності агровиробництва є неможливим без розроблення і реалізації відповідних національних дослідницьких програм;
- інфраструктура. Поки інфраструктура залишається суспільним благом і не може створюватися приватним сектором, її фінансування і забезпечення будуть одними із головних завдань уряду;

- інститути та ініціативи. Основним питанням у цій сфері є забезпечення рівноваги між державним втручанням і приватними ініціативами.

Аграрна політика інтегрованого сільського розвитку також активізує потоки ресурсів і продукції між різними секторами. І хоча як стратегія інтегрованого сільського розвитку, так і європейська модель сільського розвитку позитивно впливають як на аграрний сектор, так і сільський розвиток загалом, перша описує цільову ситуацію для сільського господарства розвинених країн (виправдовуючи таким чином державну підтримку аграрного сектора), тоді як остання спрямована на підвищення продуктивності і ступеня ринкової орієнтації сільського господарства, а також на покращення соціально-економічної ситуації в сільській місцевості країн, що розвиваються. Таким чином, європейська практика підтримки розвитку сільських територій свідчить, що ключовим питанням такого розвитку є не питання фінансування, а проблеми виявлення, підтримання і запровадження місцевих ініціатив. Реалізація напрямків розвитку сільських територій має здійснюватися на принципах спільного фінансування і партнерства.

Соціально-економічний аспект аграрних перетворень має постійно перебувати у полі зору держави і господарських структур. Аграрна політика має спрямовуватися на створення системи розвитку сільських територій у контексті реалізації аграрної реформи, формування конкурентоспроможного сільського господарства і забезпечення його багатофункціональності, а також комплексної стратегії розвитку сільської місцевості. Передусім, йдеться про соціально-демографічну стабілізацію на селі, забезпечення належного рівня соціально-економічного розвитку, а також формування такої соціальної інфраструктури села, яка б підвищила привабливість праці і життя на селі.

Література

1. **Гайдуцький П.І.** Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П.І. Гайдуцький // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 85-93.
2. **Губені Ю.Е.** Розвиток сільських територій: європейський досвід для української практики / Ю.Е. Губені // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 394-402.
3. **Кропивко М.Ф.** Організація державного та самоврядного управління розвитком сільських територій / М.Ф. Кропивко // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 120-123.
4. **Месель-Веселяк В.Я.** Реформування аграрного сектора України (результати, проблеми) / В.Я. Месель-Веселяк // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 182-189.
5. **Онищенко О.М.** Концептуальні проблеми майбутнього українського села і селянства / О.М. Онищенко, В.В. Юрчишин // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 41-50.
6. **Панасюк Б.Я.** Шлях до відродження села / Б.Я. Панасюк // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 211-217.

7. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 4-18.

8. Тьоткін В.І. Удосконалення державної політики соціального розвитку українського села / В.І. Тьоткін // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 32-41.

Важинский Ф.А., Колодийчук А.В. Сущность и значение социально-экономического развития сельских территорий

Определены сущность категорий "развитие сельских территорий", "социально-экономическое развитие", понятие интегрированного развития сельских территорий, проявляющееся в улучшении качества жизни сельского населения через повышение уровней его самообеспеченности и социальной безопасности путем реструктуризации его экономической активности.

Ключевые слова: развитие сельских территорий, социально-экономическое развитие сельских территорий, аграрная политика, производственная инфраструктура, комплексность инновации, ресурсы.

Vazhynsky F.A., Kolodiychuk A.V. Essence and value of socio-economic development of rural territories

In the article determination of essence of categories "development of rural territories", "socio-economic development", concept of integrated development of rural territories, showing up in the improvement of quality of life of rural population through the increase of levels of its self-sufficiency and social safety by restructuring of its economic activity is given.

Keywords: development of rural territories, socio-economic development of rural territories, agrarian policy, production infrastructure, complexity of innovation, resources.

УДК 338.45

Здобувач Ю.М. Ванькович – НУ "Львівська політехніка"

КЛАСИФІКАЦІЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наведено авторську класифікацію тіньової економічної діяльності за основними її ознаками, а саме: масштабність, масовість, тривалість здійснення, мотивація тощо. За масштабністю здійснення її поділяють на внутрішню та зовнішню. Своєю чергою, внутрішню тіньову економічну діяльність поділено на загальнодержавну, галузеву, регіональну та локальну. За кількістю осіб, що здійснюють таку діяльність, її можна поділити на одноосібну та колективну. За мотивацією тіньову економічну діяльність можна класифікувати як навмисну і ненавмисну. За постійністю здійснення тіньову економічну діяльність можна розділити на дві групи: разова та постійна. За тривалістю здійснення її доречно поділити на: коротко-, середньо- та довготермінову.

Ключові слова: тіньова економічна діяльність, класифікація видів тіньової економічної діяльності.

Постановка проблеми. Сучасна тіньова економіка є загальносвітовим негативним явищем, яке з розвитком національних і міжнародних економічних зв'язків та фінансово-господарських технологій набуває нових, дедалі небезпечніших властивостей. Сьогодні вона з тією чи іншою послідовністю, інтенсивністю та обсягами проявляється у всіх країнах світу. Як за формами прояву, так і за рівнем усвідомлення сутності феномена "тіньова економіка" у тих чи інших країнах це відбувається по-різному. Тому надзвичайно важливим є вивчення цього явища та його класифікації.